Mart-Nisan 1969
Sayı 69-70

YURDUN SESİ

Bu sayıda:

Aylık dergi

POLİTİKA

EKONOMİ

KÜLTÜR

BU SAYFA SİZİN

Amerikalı ağa için:

Amerikan Altıncı Filosunun sık sık limanımızı ziyaret etmesi bağımlı bir ülke olduğumuzu ispatlamakta, bizleri haklı şüphe ve üzüntüye düşürmektedir. Bu nedenledir ki, Atatürk gençliği hırçınlaşmakta ve haklı olarak isyan etmektedir. Bu filonun İstanbul veya İzmir limanlarına gelişine, ilgili kişiler izin verdiklerine göre, CIA Teşkilâtı mensubu olan Amerikan Elçisi Komer'in Viyetnamdaki oyunlarının birinci kademesi yurdumuzda da başladı demektir. Zira 22 gençlik kuruluşunun başkanları ve mensupları, «milli hislerimizi tahrik ederek ve hiçe sayarak yurdumuza gelmeye devam edecek olurlarsa, çok müessif olaylar cereyan edecektir» diye çoktan ilgilileri uyarmışlardı.

Olaylar başladı şimdi, yaralananlar var, belki yarın ölenler olacak. Ama her şeyin üzerinde, bu memleketin polisi ile gençliği, gençliği ile Mehmetçiği – Amerikalı ağanın gönlü olsun diye – karşı karşıya getirilmektedir.

Durum öyle ki, hükümet ille de bu filonun gelmesine göz yumacaksa, bu gençlik teşekküllerinin safında ve en önünde emekli bir komiser olarak ben de mücadele edeceğime ant içerim.

Refik Tükeler, Recaizade sokak, 63/2
Kadıköy – İstanbul

*

Hükümet istifa etmelidir:

Beklenen oldu ve Amerikan Altıncı Filosu görevini yerine getirdi; kardeşi kardeşe vurdurarak çekip gitti. O gitti ama, ardında Türk tarihinden kolay kolay silinmiyecek bir leke bıraktı Taksim Anıtının önünde. Hadi o Amerika'lıydı, hadi o çıkarına göre görevini yapmaya çalıştı. Ya bizimkilere, ya onlara âlet olanlara ne demeli? Amerikan donanmasına karşı namaz kılıp da elini kana bulamaya ahdedenlere ne demeli?

Bu olaylar tekrar edecektir. AP hükümeti, başındaki takkesinden, kara sakalından ve elindeki 99'luk tespihten utanmıyanların sırtını sıvazlamaya devam ettikçe, onlara aferin dedikçe, bu olayların ardı arkası kesilmiyecektir. Bunu görmek, bilmek, anlamak için kâhin olmaya hiç lüzum yok. AP Hükümetinin artık aklını başına devşirmesi şarttır. Biz yurtseverlerin endişesini bir nebze de iktidarın duymasını diler, onlara geçmişten ders almalarını temenni eder ve istifaya davet ederiz.

H. Bor, Mecidiyeköy – İstanbul

*

Kanımızın son damlasına kadar:

Milletçe istemediğimiz şu Amerikalıların bizim topraklarımızda hâlâ işi nedir anlayamadık? Gençlik onların CIA ajanı yeni Ankara elçisine daha hava alanında ihtarda bulunmuş, Elçi Komer'in memleketine dönmesini istemişti. Ama onlar aldırmadılar bu ihtara. Ardından istenmiyen Altıncı Filo boy gösterdi sularımızda. Onları buraya çağıranlar kimdir? Oysa bizler daha Vedat'ı, Altıncı Filo uğruna şehit edilen o gencecik delikanlıyı unutmadık. Bizlere yeni şehitler verdirmek, gençliği tahrik etmek istemiyorlarsa, çekip gitsinler buradan. Amerikalılara ve onları savunanlara karşı kanımızın son damlasına kadar mücadele edeceğiz.

Yusuf Yalçın, Kulaca Sokak No. 2,
Samsun

*

DURUM

Ekim ayında genel seçimler yapılacak. Bu yıl genel seçimlerin öteki seçim yıllarına benzemiyen şartlar altında yapılacağı daha şimdiden görülüyor, hattâ daha çok evvelden hissediliyordu.

1965 seçim kampanyasına, «öyle bir hat çekeceğiz ki, hiçbir yurttaşın geçim ve yaşama seviyesi bu hattın altında kalmıyacak» şiariyle girişmiş, geniş emekçi yığınlarına yıllardan beri hayal ettikleri bir hayat seviyesi vaadederek oy toplamış ve işbaşına gelmiş bir iktidar var karşımızda. Ama bu iktidar dört yıldır öylesine halka karşı bir ekonomi politikası izlemiştir ki, bu zaman içinde sadece büyük sömürü zümreleri için bir talan ve yağma hattı belirmiş, bir avuç büyük vurguncu ve işbirlikçi sermayeci asansöre binmişcesine bu hattın üstünde gökdelenler gibi servetleriyle yükselmeye devam etmiş; refah ve olumlu geçim şartları vaadedilerek elinden oyu alınan geniş emekçi yığınları ise, uçuruma yuvarlanırcasına bu hattın altına düşmeye devam etmişlerdir.

Bu böyle olacaktı. Çünkü Demirel iktidarının program ve plânlarına yakından bir göz atabilenler, hükümetin ekonomik ve politik gidişatını yakından izliyebilenler, bu plân ve programın halka karşı olduğunu, enflâsyonu hızlandıracağını, geniş halk yığınlarının daha hızla sefalete sürükleneceğini, yabancı sermayenin ve yerli işbirlikçilerin ise, halkın hızla artacak sefaleti pahasına milyonlarına milyon katacağını söylüyorlardı. Ama Demirel hükümeti ve işbirlikçi çevreler, bu programı ve plânlarını açıkca geliştirirken, bir yandan da derebeylik gibi bir düzenin yardımiyle din ve mukaddesat sömürücülüğü ile karışık bir refah ve kalkınma demagojisini ustaca yürütebiliyorlardı. Fakat bu demagojinin yürümesinde, yani halk yığınlarının oylarının çalınmasında, ortaçağ kalıntısı ilişkilerin hâlâ köy ekonomisinde yürürlükte oluşu, emperyalizmin işbirlikçi zümreye para, politik, ekonomik ve askeri yardımlar sağlaması baş rolü oynuyordu.

İşte, Demirel hükümetinin, yurtta hızla gelişmeye başlıyan anti-emperyalist ve bir yandan demokratik, reformcu, sosyal adaletçi hareketi Meclis içi ve dışı yöntemlerle ezemeye kalkışmasının nedenleri burada toplanıyor.

Geniş halk yığınlarında bir uyanma var. Kamuoyu, 1968 ve 1969 yıllarında beş milyar liraya varan bütçe açığının, vergiyle ve Tekel mamûllerine zam yapılarak halka yüklendiğini görmeye başladı. Et, peynir, zeytin, helva gibi harcıâlem gıda maddelerinin bir doyumluk kadarının fiyatı, bir küçük memurun veya işçinin gündeliğine yaklaşmıştır. Hayat pahalılığı arttıkça, orta ve küçük köylünün de zorlukları artmış, topraksız köylü ise çaresizliğin pençesinde daha çok kıvranmaya başlamıştır.

Hayat şartlarının azıtan bir sömürü düzeni sebebiyle daha da zorlaşması, bir yandan işçi sınıfının, gençliğin, öğrencilerin ve yurtsever aydınların emperyalizme karşı

NATO'ya hayır!

---

yürüttükleri milli bağımsızlık hareketine hız vermiş, bir yandan da işbirlikçi idarenin demagoji balonları sönmeye başlamıştır. Köylü, artık İzmir'in Torbalı ilçesine bağlı köylere, Atalan, Göllüce, Hortuna, Pancar, Ayrancılar ve Kuşcuburnu köylülerinin savaşına bakarak hız alıyor. Bu köylerdeki topraksız yoksullar, ağa-derebeyi takımının ve bu en azılı sömürücü zümreden yana Demirel iktidarının halka karşı tutumu yüzünden yaşama şartlarının ağırlaşması karşısında, Hazine topraklarını, bunları benimsemiş olan ağaların ve çiftlik beylerinin elinden kurtarma hareketine girişmiş ve bu uğurda Demirel iktidarının kanlı terörüne göğüs germeye başlamışlardır. Bu köylerde, yoksul köylü, işgal ederek kurtardığı Hazine topraklarını birlikte ekip biçmeye, ürünü emeğe göre paylaşmaya ve kurtardıkları toprağı hükümete, ağa ve çiftlik beylerine karşı birlikte savunmaya koyulmuşlardır.

Demek oluyor ki, toprak reformunu şiddetle reddeden ve Meclise sevkettiği bir Tarım Reformu Kanunu Tasarısı ile topraksızlara toprak dağıtmayı kesinlikle reddeden, ve yoksul köylüye karşı ağa ve çiftlik beylerini daha da palazlandırmaya kalkışan hükümetin bu tutumuna karşı, yoksul köylü de, toprağı kurtarmada, işlemede, ürünü paylaşmada ve kazanımını iktidara ve ağalara karşı savunmada İMECE geleneğini canlandırmaya başlamış, bunu köylünün istediği toprak reformunun ana dayanaklarından biri haline getirmiştir. İktidarın toprak reformu fikrini reddetmesi, ağa-çiftlikbeyi hegemonyasını Meclis içi ve dışı tedbirlerle daha da kuvvetlendirmeye kalkışması, Türkiyede köylü hareketinde eski İMECE geleneklerinin bugünün şartlarına göre yeni şekiller almasını ve yeniden canlanmasını sağlamıştır.

Torbalı'ya bağlı köylerdeki yoksul halkın, bundan böyle AP idarecilerine gönül rızasiyle oy vermiyeceği açıktır. Torbalı köylerinin savaşını izliyen ve örnek edinen öteki yoksul köylülerimizin de bu şekilde hareket edeceklerine şüphe yoktur.

Şehir emekçileri arasında, işçi sınıfında, yurtsever aydın, bilim ve üniversite çevrelerindeki uyanış daha geniş ve daha derindir. İşçi sınıfı, kuvvetli bir şekilde, emperyalizme karşı milli bağımsızlık ve işbirlikçilere karşı demokrasi ve reform savaşlarının başını çekmeye başlamıştır. Yurtsever basın, hemen hemen her gün, Demirel iktidarının halka karşı ve emperyalistlerden yana yürüttüğü politikanın bir yönünü açığa vurmakta, halkımızın milli kurtuluş hareketine yardım etmektedir.

Bu durum ve şartlar, yılların doğurduğu yeni şartları da gözönünde tutmak şartiyle, DP'nin 1957 seçimlerine girerken içinde bulunduğu şartları hatırlatmaktadır. Bilindiği gibi, DP idarecileri o seçimlerde halka karşı yerli-yabancı büyük tekeller yararına yürttükleri politika sonucunda — 1954 seçimlerine kıyasla — büyük bir oy kaybına uğramışlar, ancak Seçim Kanunu'nun anti-demokratik hükümleri sayesinde Mecliste çoğunluğu sağlamaya muvaffak olmuşlardı. Fakat muhalefet de, Seçim Kanunu'nun anti-demokratik hükümlerine rağmen, iki yüze yakın milletvekili ile Meclise girmeyi başarmıştı.

Bugünkü uyanışın 1957-ye kıyasla daha geniş olması gerekmektedir. Çünkü

1968 yılında NATO'nun Türkiyeye yüklediği 16 milyar liralık masraf, halkımızın boğazından kesilen paradır.

1961'den bu yana Türkiyenin politik hayatına legal – açık bir sosyalist partisi de katılmış ve bu parti 1965 seçimlerinde 15 kişilik bir grupla Meclise girebilmiştir. Sosyalist parti, emperyalizm ajanlarının ve işbirlikçi iktidarın onu parçalama ve etkisini azaltma yolundaki bütün çabalarına rağmen, halk yığınlarını aydınlatmada, onların bağımsızlık, demokrasi ve reformlar savaşını teşkilâtlandırmada şüphesiz ki büyük işler başarmıştır.

Devrimci sendikaların da bu yönde harcadıkları çabalar hiç de küçümsenecek derecede değildir. Sendikalar, özellikle Altıncı Filo'nun 10 Şubat ziyaretini protesto hareketini örgütleme işinde ön plânda gelen bir rol oynamışlardır.

Gençlik ve öğrenci hareketleri, milli bağımsızlık ve demokrasi hareketini genişletme ve kamuoyunu aydınlatmada işçi ve sendikacılarla omuz omuza yürümüş, tarihsel ödevlerini başarmışlardır. Değişik yönlerden ve değişik kuvvetlerin milli hedefler etrafında birlik halinde savaşa atılmaları, içinde yaşadığımız seçim yılında Demirel iktidarını azınlığa düşürecek ve belki de iktidardan uzaklaştıracak şartları yaratmaya başlamıştır.

Bir yandan Vaşington idarecilerinin, bir yandan işbirlikçi Demirel iktidarının telâşı, baskı ve terör şartları içinde seçim kazanma çabaları bundan ileri geliyor. Bundan ötürüdür ki, Demirel hükümeti, Mart ayında, 20 gün içinde onbeş antidemokratik ve faşist tasarıyı Meclise sevketmiştir. Bunlar arasında «Anayasa Nizamını Koruma», TRT, Tarım Reformu, Yeni Seçim Kanunu ve Yeni Cemiyetler Kanunu tasarıları vardır. Bütün bu tasarıların niteliklerini birer birer ve ayrıntılariyle burada saymaya imkân yok. Yalnız şunu belirtelim: Profesör Hüseyin Naili Kubalı, Nizam tasarısını «iktidarın bir polis idaresi kurmak ve bu idareye devamlılık sağlamak için gösterdiği çaba» diye nitelemiştir. Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı da şunları belirtmiştir: «Nizam Tasarısı kanunlaştığı takdirde, meselâ sosyalist memleketlerin birinden gelen bir futbol takımını övmek bile ağır bir suç sayılabilecek ve bu övgüyü yapan, beş yıla yakın ağır hapis cezasiyle zindana atılabilecektir.»

TRT Tasarısı, Anayasanın 121.nci maddesine aykırıdır. Bu madde, devletin elinde bulunan radyo, ajans ve televizyon gibi haber yayma kaynaklarının özerk idarelere verilmesini şart koşmaktadır. Oysa iktidarın hazırladığı yeni TRT Tasarısı, TRT'yi Başbakanlığa bağlı, onun mali, idari ve politik kontrolü altında bir organ haline getirmektedir.

Tarım Reformu tasarısı ise, Anayasının toprak reformunu şart koşan 37.nci maddesine aykırıdır. Bunun gibi, Meclise sevkedilen onbeş tasarının hepsi de Anayasaya aykırıdır. Bu aykırılık, Anayasanın sadece şu veya bu maddesine aykırılık şeklinde belirmiyor. Bu tasarılar, Anayasayı yürürlükten kaldırmak, 27 Mayısın getirdiği düzeni yıkmak, Anayasının emekçi halka, işçi sınıfına sağladığı bazı hakları geri almak, yani yerli-yabancı büyük sermayenin, yalnız 1968 yılı içinde fakir halkımızın 16 milyar lirasını harp masrafları için emen NATO'nun, Amerikan emperyalistlerinin

---

Bu 16 milyar lira ile yurdumuzda okul, konut, sağlık, yol, su dâvası belirli ölçüde çözülebilirdi.

---

sağladığı hâkimiyetin sarsılmasını ve yıkılmasını önlemek, tek sözle halkımızın milli bağımsızlık, demokrasi ve sosyal adalet uğrundaki savaşını ezmek için hazırlanmış ve kanunlaştırılmak üzere harekete geçilmiştir.

Yunanistanda seçimleri kaybetmek korkusuyla parlâmentarizmi ve parlâmentoyu faşist albaylara yıktıran Amerikan emperyalistleri, Türkiyede de, iktidara faşist tasarılar ve kanunlar zoru ile seçim kazandırtmak hareketine girişmişlerdir. Bir yandan, dini irticaı ve Türkeşçi faşist komandoculuğu vurucu güç olarak geliştiriyorlar. Demirel hükümeti faşist komandoculuğu geliştirmede de emperyalistlerin işbirlikçisi olduğunu göstermiştir. «Kanlı Pazar»ı tertipliyen bu hükümet, döktürdüğü kanın delillerini yoketmek veya kamuoyundan gizlemekle meşguldür. İktidar, «Kanlı Pazar»ın filimlerini suç delili sayacağına, bu katilleri adalete teslim edeceğine, bu filimleri aforoz etmiştir. İktidar bu tutumuyla da, «tarafsız», «bütün milletin hükümeti» niteliklerini tamamen ve hem de çoktan kaybettiğini açıkça göstermiştir.

Ahmet Saydan

Gençliğin boykot hareketinde son gelişmeler

Resmi rakamlara göre 44 bin öğrencinin katıldığı Mart-Nisan boykotları, 1968 Nisanından beri öğrencilerin girişmiş oldukları en büyük yığın hareketi oldu. Hattâ, sayıca 1968 Nisan boykotunun altında kalan bu hareket, öz ve anlam bakımından bir yıl önceki boykotları fersah fersah geçtiği için, son yılların en büyük hareketi olarak da değerlendirilebilir.

Geçen yıldan beri yer yer ve zaman zaman üniversite reformlarının gerçekleştirilmesi gibi isteklerle devam ettirilen boykot hareketleri, Mart sonunda «AP hükümetine karşı genel direniş ve çıkarılmak istenilen faşist kanunları protesto» şiarı altında birleştiği andan itibaren, çok kısa bir süre içinde görülmemiş bir süratle yayıldı ve genişledi.

Topraklarının 35 milyon metrekaresini Amerikan harpçilerinin hâkimiyetine terkeden, ordusuna kumanda etme hakkını bile yitirmiş, Amerikan kumandanlığının izni olmadan elindeki sihâhı bile kullanamaz hale gelmiş bir ülkenin bağımsız olduğu söylenemez.

Boykotların böylesine yayılmasının başlıca sebebinin, Ankarada 22 öğrenci kuruluşu tarafından benimsenen şiarın çok isabetli bir zamanda ve yerinde ortaya atılması olduğunu söylemek hata olmaz. Gerçekten de, bu şiar eğitimde halkçı ve demokratik bir reform yapılabilmesi için, eğitimin özünde bir devrim olması gereğini ve bunun için de toplumun bünyesinde derin dönüşümler yapılmasının şart olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. AP hükümetine karşı genel direniş şiarının özü, emperyalizmin ekonomik ve moral değerlerimizi yoketmesini önlemek, tam bağımsız ve egemen bir Türkiye idealini gerçekleştirmek, işbirlikçi zümrenin egemenliğine son vermek, milli-demokratik güçleri iktidara getirmek mücadelesidir.

Netekim, gençlerin yayınladığı bildiriler bu gerçeği şu sözlerle dile getirmiştir: «Demirel hükümeti gayri-milli, işbirlikçi bir iktidardır. Öğrenci hareketi, ulusal bir hükümet işbaşına gelinceye kadar, tam bağımsız bir Türkiye için, bu işbirlikçi iktidara karşı savaşmaya devam edecektir.»

Mart-Nisan boykotlarının yurtsever gençliğin başlıca isteklerini böylesine kapsıyacak bir şiarla ortaya çıkması, kısa zamanda boykotların yayılması sonucunu verdiği gibi, karşı kuvvetlerin, bundan önceki öğrenci hareketlerinde yaptıklarından çok daha büyük bir vahşetle saldırıya geçmeleri sonucunu da verdi. Zaten bu olay da boykot şiarının ve genellikle son boykot hareketlerinin isabetli olduğunun bir delilidir.

Ankara-İstanbul boykotlarını bastırmak için yeni «Kanlı Pazar»lar tertipletmekten çekinmiyen iktidar çevrelerinin, polis-jandarma terörü, komandocu baskınları yanısıra, bu defa başka manevralara da başvurmak zorunda kaldığı kimsenin gözünden kaçmadı. Bunların başında, iktidara bağlı basının, emperyalist ve gerici çevrelerin, devrimci öğrenci hareketlerini kamuoyu önünde kötüleme çabaları gelmektedir. Bu çevreler Mart-Nisan öğrenci boykotlarını, tutucu küçük burjuva çevrelerinin gözünde ve seçim plâtformunda bir heyulâ gibi göstermek için büyük bir propaganda faaliyetine giriştiler. Yine bu çevreler, öğrenci-gençlik hareketini öteki devrimci güçlerden ve özellikle işçi sınıfından ayırmak, onu tek başına bırakmak ve köksüz bir hareket olarak göstermek için de olağanüstü gayret sarfettiler. Bu amaçla, bir yandan yurtsever öğrenciler kanlı bir teröre tâbi tutulur, dövülür, zindanlara atılırken; öte yandan komandocuların ve polislerin yaptıkları saldırıların, bu saldırılar sonucunda yapılan tahribatın, yaratılan tedhiş havasının suçunu yurtsever gençliğe yüklemeye, milli bağımsızlık hareketini kamuoyunda küçük düşürmeye çalıştılar. Bu yolda hazırlanan provokasyonlar ve plânlar birbirini izledi. Demirel idaresi korkunç kışkırtmalar tertipliyerek yaratmak istediği bu havayla kamuoyuna şunları telkin etmeyi hesaplıyordu: «Memlekette anarşi var. Gençlere söz geçirmek lâzım. Bunun için de Anayasa nizamını koruma, TRT gibi tasarıları kanunlaştırmak gereklidir. Anarşistlere başka türlü söz geçirilemez . . .»

Demirelin plânına göre, bizzat iktidar tarafından yaratılan tedhiş ve anarşi havası

NATO'ya karşı savaşa, ülkemiz ulusal bağımsızlığına kavuşuncayadek devam edeceğiz.

---

içinde kamuoyu şaşırtılacak, yıldırılacak ve bu hava içinde de Anayasaya karşı darbe niteliğinde olan faşist kanun tasarıları parlâmentodan geçirilecekti.

AP idarecilerinin seçim arifesinde giriştikleri bu yeni oyunlar ve düpedüz komplolar meydandadır. Ve bu komploları pek çok kişinin gördüğünden de şüphe edilemez. Fakat bu komploların başarıya ulaşma ihtimalinin de mevcut olduğunu hesaba katmamak, tehlikeyi küçümsemek, bizi tehlikeli sonuçlara sürükliyebilir.

Yurtsever öğrenci hareketi etrafında çevirilmek istenen bu provokasyonlara engel olmak gerek. İktidarın, işbirlikçi idareyi, Vaşingtonun politik, ekonomik ve askeri çıkarlarını yürütmek, azılı bir sömürü ve talan idaresini ayakta tutmak için, Anayasa özgürlüklerini faşist kanun tasarılariyle yok etmek için tertiplediği bu kirli oyunlar, toplantılarda, mitinglerde, Meclis kürsüsünde, basında açığa vurulmalı, suya düşürülmelidir.

Gerek Meclis içinde, gerekse dışında yürütülecek bu kampanya, bütün demokratik, anti-emperyalist güçlerin ortak çabalariyle başarabilecekleri bir ödevdir.

Z. Duru

İşçinin ekmeğine katığı çok görenler

AP iktidarının hangi bakanlığından temiz bir iş çıkmıştır ki, Çalışma Bakanlığından çıksın?

Çalışma Bakanlığı'nda kurulan İşçi Asgari Ücretlerini Tesbit Komisyonu işini bitirdi. Demirel hükümetinin temsilcileri, Demirel Plânlaması'nın temsilcileri ve de Işverenler'in temsilcileri, ülkeyi altı bölgeye ayırdıktan sonra, 10 lira 42 kuruş ile 13 lira 44 kuruş arasında değişen asgari ücrette karar kıldılar.

Önceden söylemeyi unuttuk, bu komisyondakiler arasında işçi temsilcileri de varmış. Daha doğrusu, Türk-İş'in temsilcileri... Türk-Iş yönetiminin ezici çoğunluğu AP-lilerde olduğuna göre, bu temsilcileri de yukarda saydıklarımızın yanına katmak daha doğru olur. Gerçi, haberlere göre, işçi temsilcileri adını taşıyan bu kişiler, Komisyon çoğunluğunun, yani AP iktidarı ile patronların kararına karşı çıkmışlar.

Başbakan Sülü, Amerikanın bülbülü.

Ne var ki, bu «işçi temsilcileri»nin kaç aydır Komisyonda sesleri duyulmamıştı. Halbuki, iktidarın asgari ücret sorununu ortaya atması üzerine, işçi haklarından yana aslan kesilen Türk-İş yöneticileri, bu işi kendilerine bırakmalarını istiyerek, işçileri yatıştırmak için büyük bir çaba göstermişti. Komisyonda, AP iktidarı ile işbirlikçilerin temsilcileri, işçiler için 10–13 liralık bir kuru ekmek ücretine razı olmuşlarsa, demek ki, Türk-İş temsilcileri aylardır bu konuda pazarlığı sürdürüp durmuşlardır. Oysa, daha Komisyon çalışmalarından önce, Türk-İş yöneticilerinin kendileri en azından 25 lira asgari ücret istiyeceklerini açıklıyarak işçileri yatıştırmaya çalışmışlardı. Durum böyle olunca, Türk-İş'in işçiyi sözümona temsil eden yöneticilerinin daha ilk gün tası-tarağı toplayıp Komisyondan çekilmeleri ve bu gerçeği işçilere açıklamaları, onları uyarmaları gerekirdi.

Türk-İş temsilcileri, biz işçi hakları uğrunda pazarlık ve elden geldiği kadar hak koparmak için aylarca komisyonda çatıştık, diye bir söz de edemezler. Çünkü, bir kere, Türk-İş en azından 25 lira azgari ücret istedikten başka, buna aile üyeleri için % 30 tutarında bir zam yapılmasını da öne sürmüştür. Böyle bir istekle görüşme masasına oturan ve işçi temsilcisi olduğunu öne süren bir kimse, 10 lira üzerinde pazarlığa oturduğu anda, isteklerinden vazgeçmeğe hazır olduğunu ortaya koyar. Halbuki işçi hakları bir pazarlık konusu değildir.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu-DİSK, uzmanlara yaptırdığı hesaplara göre 5 kişilik bir aile için asgari ücretin günde 64 lira olması gerektiğini açıklıyarak bu uğurda savaşırken, Türk-İş yöneticileri, bir işçi ailesinin kıt-kanaat geçimini sağlıyacak bu parayı başlangıçta çok görerek 25 liraya kendileri inmiş ve bunu da pazarlık konusu yaparak iktidar işbirlikçileriyle aylarca bu işi uzatıp durmuşlardır.

İşçi hakları uğrunda savaşı Mahmutpaşa pazarlığına benzetmeye çalışan Türk-İş yöneticilerinin, şimdi gene işçi haklarından yana görünmeye kalkışması, Komisyondaki iktidar-patron kararına karşıymış gibi bir hava yaratmaya çalışması, sorumluluğunu bir kat daha arttırmaktadır. Çünkü, AP iktidarının ve işverenlerin temsilcileri, değil bir Mahmutpaşa esnafı, tam bir Amerikan patronu gibi, görüşme masasına kesin kararla oturmuşlardır. İktidarla işbirlikçilerinin temsilcileri, daha Komisyonun ilk toplantılarında, işçinin ailesini hesaba katmıyacaklarını, işçinin eşini, çocuklarını düşünmediklerini ve düşünmiyeceklerini açıkça ortaya dökmüşlerdir. Kısacası, işçiye katığı da çok gördüklerini, kuru ekmeğin yanına bunu da vermiyeceklerini kesinlikle ortaya koymuşlardır. 10–13 liralık ücret, bu görüşün uygulanmasından başka bir şey değildir.

İktidarın ya da özelcilerin işverenleriyle işçiler arasında şimdiye kadar bir tek toplu sözleşme görüşmesi olmamıştır ki, tartışmalı, çekişmeli geçmesin. Ve patronların işçi haklarını tanımamaları yüzündendir ki, toplu sözleşme görüşmelerinin hemen de dörtte üçü grevleri zorlamış ve bu savaş hele son zamanlarda, işçiyi, hak-

---

Boğazda sefa, Doğu'da cefa!

---

kını koruyabilmek ya da sağlamak için işyerlerini işgale zorlamıştır. Patron-işçi çatışmasının günden güne şiddetlenmesi, AP iktidarıyla işbirlikçilerinin, toplu sözleşme oyunlarından sarı-sendika komplolarına ve polis-jandarma terörüne kadar her yola başvurarak işçi haklarını gittikçe kısıtlama yolunda yürüdüklerini en ufak ayrıntılariyle çoktan ortaya koymuştur. Öte yandan, AP iktidarı, hem işbirlikçilerinin vurgununu daha da arttırmak, hem emperyalist ortaklarının emirlerini yerine getirmek için, fiyat siyasetiyle, bütçe dalaveralariyle işçiyi günden güne daha çok sömürme plânlarını uyğularken, hem de bu sömürüyü daha da şiddetlendirmek ve kanunlaştırmak için, Asgari Ücret, Grev-Toplu Sözleşme Kanununda değişiklik, Cemiyetler Kanunu gibi plân ve tasarılarıyla işçiye bir kat daha yüklenmeye koyulmuştur.

AP iktidarı, emperyalistlere yeni yeni borçlarla daha da bağlandıkça, NATO masraflarını yıldan yıla milyarlarla arttırdıkça, ulusal zenginliklerimizi günden güne emperyalist sömürgenlere peşkeş çektikçe, patron-ağa soygunculuğunu kıyasıya körükledikçe, bunun karşılığını bulabilmek için elbette işçinin, köylünün, yani değer yaratan emekçilerin boğazına bir kat daha sarılacak, onları bir kat daha sömürme yollarını arıyacaktır. Onun için, AP iktidarı, artık işçinin kuru ekmeğinin katığına da göz dikmiş, yeni asgari ücret tesbitiyle bunu da elinden almaya kalkışmış, üstelik bu açlık kararını kanunlaştırmaya yeltenmiştir. Oysa, bir sıra işkolunda toplu sözleşmelerde kabul edilen ücret 20 lirayı aştığı halde, hayat pahalılığı ve patron sömürüsü karşısında işçiler böyle bir ücret düzeyinde bile sosyal adaletin sözü edilemiyeceğini belirterek ağır savaşlar vermekte, hakları uğrunda jandarma süngüsüne, polis copuna göğüs germektedirler. AP iktidarının şimdi asgari ücretleri pratik olarak 10–13 lirada tutmak istemesi, işçinin kazandığı, hem de kanı pahasına elde ettiği haklarını geri alma çabasından başka bir şey değildir.

Bu niyetini gizlemiyen AP ve işbirlikçileri temsilcileriyle Komisyon toplantılarında pazarlığa oturup, işçileri uyutmağa çalışan Türk-İş temsilcileri, hiçbir biçimde işçiyi temsil edemiyecekleri gibi, işçi haklarının, işçi savaşlarının da karşısında yer almış oldular. Bu durumda, Türk-İş üyesi sendikaların üyeleri de dahil, bütün işçilerin, AP iktidarı ve işbirlikçileriyle aynı saflarda yer alan bu gibi sarı-sendikacılara karşı birleşerek, artık aldatılmaya yol vermemeleri ve isteklerini kesinlikle dayatıp, sarı-sendikacıların, işçi düşmanlarının maskelerini düşürerek sonuna kadar savaşmaları tek çıkar yoldur.

Y. Üstel

Hayat pahalılığı ve nedenleri

AP'nin iktidarda bulunduğu dönemde hayat pahalılığının dayanılmaz ölçüler aldığını ve bütün yurtta emekçi tabakaların yoksullaştığını artık resmi veriler bile gizliyemiyor. Basında çıkan istatistik verilere göre, AP iktidarı zamanında hayat pahalılığı %36-dan fazla artmıştır. Yalnız bu yıl Ocak ve Şubat ayları içinde zaruri yiyecek maddelerinde fahiş fiyat artışları olmuştur. Bu artış birçok gıda maddelerinde %50 oranının üstündedir. Ve fiyatlara zam furyası devam etmektedir. Pirinç, kuru fasulye, beyaz peynir, tereyağı, mercimek, nohut, zeytinyağı, süt, yoğurt ve diğer zaruri tüketim maddelerinin fiyatları daha da artmıştır.

Hayat pahalılığı arttıkça, iktidarın zam furyası şiddetlendikçe, vurguncu, fırsatçı takımının, büyük zenginlerin soygun ve kredi imkânları da genişliyor. Milyonlarla tarım üreticisinin bir yıllık alınterinin ürünleri, iktidarın izlediği üretici düşmanı politika yüzünden yok pahasına satın alınıyor. Bu arada yerli ve yabancı tekeller, hem üretici yığınlarını, hem de memleketimizin milli servetlerini alabildiğine sömürüyorlar. Bugünkü soygun düzeni sayesinde egemen sınıflar, büyük zenginler de, yabancı ortaklarının gölgesinde habire palazlanıyorlar. Onlara bu olanakları AP iktidarı sağlıyor.

İktidarın işbirlikçi dış politikası, halk yığınlarının ağır vergiler altında ezilmesine, hayat pahalılığının dayanılmaz hale gelmesine ve yoksulluğun gittikçe yayılıp süregenleşmesine yol açmıştır. Örneğin, AP iktidarı sadece 1968 yılında yoksul halkımızın kesesinden 16 milyar lira tutarında NATO masrafı yapmıştır. Halkımızın, süregen yoksulluk ve hayat pahalılığı mengenesi içinde çırpınmasının başlıca nedenlerinden biri bu NATO masraflarıdır. İktidarın yabancı çıkarlarını savunan militarist politikası, milli servetlerimizin yıldan yıla daha çok talan edilmesine, halkımızın ezici çoğunluğunun binbir güçlük içinde ezilmesine, iç pazar tıkanıklığının süregen bir hal almasına sebep olmuştur. Bu macera politikası yüzünden, memleketimizin dövizle ödemek zorunda bulunduğu dış borçları 2 milyar 669 milyon doları geçmiştir. İç borçlar da 22 milyar lirayı bulmuştur.

Beş milyar liralık açıkla kapanan 1969 mali yılı bütçesi, AP iktidarının bu macera politikasının yeni bir belgesidir. Bu bütçede NATO masrafları yine harcamaların aslan payını yutmuştur. Bütçenin yarısından fazlasını askerî masraflar kaplıyor. Bütün bunlara ilâveten, AP hükümeti, NATO içinde yeni yükümler kabullenmekte, Amerikan ve Batı Alman militaristleriyle yeni anlaşmalar yapmaktadır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından Nisan ayı başlarında yayınlanan veriler, iktidar politikasının ölümcül sonuçlarından bazılarını ispatlamıştır. Bu verilere göre, AP'nin iktidarda bulunduğu 1965–1969 yılları arasında, et, süt, sadeyağ, beyaz

---

Beş milyar yutacak olan Boğaz Köprüsü, gerçekte boğazlama köprüsüdür.

---

peynir, ekmek, sebze, meyva ve bitkisel yağlar gibi gıda maddelerinin fiyatları alabildiğine artmıştır. Yumurta, şeker ve undan yapılan birçok yiyecek maddesinin fiyatlarında da fahiş artışlar olmuştur. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana ve diğer büyük kentlerimizdeki dayanılmaz hayat pahalılığı artık üretici bölgeler emekçilerini de pençesine almıştır. «Devr-i Süleyman»da sığır eti 8,5 liradan 15 liraya, sadeyağ 17 liradan 26 liraya yükselmiştir. Beyaz peynirin kilosu 12,5 lira olmuştur. Aynı dönemde tütünün kilosu 4–5 liraya, buğdayın kilosu 78 kuruşa düşürülmüş ve bütün tarım ürünlerinden milyonlar vurulmuş ve vurulmaktadır.

Bu karanlık dönemde iktidar başları yüzlerce makam arabasıyla memleket içinde gövde gösterileri ve kalkınma edebiyatı yaparken, gıda ve yakıt maddelerinin fiyatları, ev kiraları, taşıt, hizmet ücretleri kavağa çıkıyordu. Köylerden kentlere ve yâdellere akın eden işsiz ordusunun sayısı gittikçe artıyordu. Ve şimdi de artmaktadır. Bu iktidar işbaşında kaldıkça, yarın daha da artacaktır. Hayat pahalılığı, emekçi yığınlarını, dar gelirli memur ve müstahdem tabakalarını, milyonlarca küçük üreticiyi pençesinde daha da ezecektir.

Bu gidişe bir son vermek lâzımdır. Bu «yağma sofrası»nı yağmacıların önünden çekip kaldırmak lâzımdır. Bu aşırı sömürü düzenini silâhla savunan, işçiyi, topraksız köylüyü, yurtsever öğrenciyi kurşunlıyan iktidara haddini bildirmek lâzımdır. Hayat pahalılığı içinde inliyen halkımızın ezici çoğunluğu, devrim şehitlerimizi komandocu faşistlere öldürten bu «Kanlı Pazar» iktidarına önümüzdeki seçimlerde oy vermemelidir. Bütün yaralarımızı sarmak, hayat pahalılığı çemberini kırmak için atılacak ilk adım, halkçı bir iktidarı, demokratik bir seçim hükümetini işbaşına getirmektir.

M. Çakıcı

Basından yapraklar

Anayasa Nizamını Koruma Tasarısına karşı tepkiler

AP iktidarının hazırladığı «Anayasa Nizamına Karşı İşlenen Fiillerin Önlenmesi» adlı faşist kanun tasarısı kamuoyunda büyük tepkiler uyandırmıştır. Bunun içindir ki, hükümetin kararıyla, Başbakan Demirel, bu tasarıyı bir daha gözden geçirme bahanesiyle Meclisten geri almak zorunda kalmıştır. Ve bu olay, «Nizam Tasarısı»nın da «Temel Haklar Tasarısı»nın âkıbetine uğrayacağının ilk işaretidir. Çünkü, iktidarın «Temel Hakları Koruma» adı altında, geçen yıl Meclisten geçirmek istediği faşist

tasarı, milli bir direnme karşısında kanunlaşmamış ve Demirel hükümeti tasarıyı Meclisten geçirme çabalarını terketmişti.

İktidar, halka karşı yürüttüğü politikayla kaybettiğini, özellikle bu genel seçimler arifesinde terörle kazanmak niyetiyle, eski «Temel Haklar Tasarısı»nı, bu defa adını değiştirerek yeniden Meclise sevketmiştir.

Bütün yurtsever hukuk ve bilim otoritelerinin, baskıcı, faşist niteliğinde ve Anayasaya aykırılığında birleştikleri bu tasarıya karşı, geçen yıl olduğu gibi, ulusal bir direnme belirdi. Bu ulusal direnme, başta TKP, sosyalist akım ve onun legal partisi TİP olmak üzere, CHP, MP gibi burjuva muhalefetini de kapsadı. En önemlisi, sendikalar, yurtsever gençlik örgütleri, ilerici basın, üniversite ve bilim çevreleri gibi parlâmento dışı muhalefet de canlı bir şekilde bu direnişe katıldılar. Ve Demirel hükümeti, Meclis içi ve dışı bu milli direniş karşısında Nizam Tasarısı'nı Meclisten geri çekmek zorunda kaldı.

İktidarın bu geri manevrası, ulusal muhalefetin bilinçli veya bilinçsiz eylem birliğinin başarısı sayılabilir. Demek ki, Türkiye'nin bugünkü şartlarında, emperyalizme ve işbirlikçi idareye karşı, demokrasi, ulusal bağımsızlık yönünde kaydedilecek başarıların anahtarı bütün anti-emperyalist, demokratik güçlerin eylem birliğidir.

İktidarın «Anayasa Nizamını Koruma Kanun Tasarısı»na karşı milli direniş halini alan bu tepkileri kamuoyuna ve halkımızın hâfızasına maletmek üzere özetle tanıtmayı faydalı buluyoruz:

«Anayasa düzenini koruma iddiasıyla parlâmentoya sunulan «Nizamı Koruma Tasarı»sı düpedüz Anayasamıza yönetilmiş bir iftira ve hakaret belgesidir. Tasarıyı hazırlıyan AP yöneticileri, sözde Anayasa düzenini koruyacağız diye tutturmuşlar, amma Anayasanın vatandaşlara tanıdığı hemen de bütün hakları kökünden silip süpürmüşlerdir.

Düşününüz ki, yürürlüğe girdiği takdirde, bu kanun gereğince verilecek bir cezayı, karar kesinleşmiş de olsa, bilimsel açıdan eleştirmek, cezaya çarptırılan vatandaşın düşüncelerini paylaşmak, hattâ kişiliğini övmek ağır suç sayılmaktadır. Gene bu kanun tasarısına göre, «tolumun muhtelif sınıf veya zümrelerini birbiri aleyhine tahrik ve teşvik etmek» şiddetle yasaklanmaktadır. Böylece, fikir özgürlüğünün yanısıra, Anayasanın vatandaşa tanıdığı toplantı, gösteri yürüyüşü ve grev gibi temel haklar bir kalemde ortadan kaldırılmak istenmekte ve toprak reformunu savunmak hakkı da yok edilmektedir. Tasarının maddeleri arasına öyle hükümler sıkıştırılmıştır ki, bunların benzerlerine, değil Cumhuriyet, hattâ Abdülhamid devrinde bile raslamaya imkân yoktur...»

(Cumhuriyet, *Nadir Nadi*)

«Düzen değişikliği, Anayasayı eksiksiz tastamam uygulamak, kapitalizm yolundan ebediyen ayrılmak ve kapitalist olmıyan yoldan sosyalizme geçmek anlamına gelir. Düzen değişikliği deyince, iki noktada açık seçik bir fikir sahibi olmak gerekiyor. Birincisi, bugünkü kapitalist düzenin kökünden terkedilmesi; ikincisi, emekçi halkımızın iktidara gelerek Anayasamızda öngörülen reformları bizzat kendisinin gerçekleştirmesidir.

Anayasaya aykırı kanunlarla önümüzdeki seçimlerin hileli bir ortam içinde cereyan etmesi sağlanmak istenmektedir. Halkımızın uyanma hızı, Anayasaya aykırı kanunların Meclise sevkedilmesi hızından çok süratlidir.»

(TİP Genel Başkanı *M. A. Aybar.*)

*

«Bu, Anayasaya aykırı bir bozuk düzeni zorla yaşatma tasarısıdır. Bu, köylünün, halkın, devletin sırtından servet yapan soyguncuyu, vurguncuyu, sömürücüyü koruma tasarısıdır. Toplum sorunlarının, toplumdaki sosyal adaletsizliklerin, insanlığa aykırı dengesizlik ve haksızlıkların ortadan kaldırılmasını önleme tasarısıdır.

Anayasanın kesin hak olarak tanıdığı özgürlüklere ağır hapis cezaları biçtiği yetmezmiş gibi, tasarı, bu Anayasa haklarını işçiler kullanırsa, cezaları iki katına kadar arttırmaktadır. Böylelikle, AP iktidarının Türk işçisine karşı güvensizliğini ve saygısızlığını da ortaya koymaktadır. Türk halkı, demokrasinin, o kadar vazgeçilmez unsuru olan düşünce hürriyetini ve özgürlüğünü öylesine benimsemiştir ki, artık hiçbir baskı tedbiri onu bu özgürlükten yoksun bırakılmaya razı edemez. Onun için, bu tasarı kanunlaşsa bile, ölü doğacaktır.»

(*Bülent Ecevit*, CHP Genel Sekreteri.)

*

«İktidarın Anayasa düzenini koruma bahanesiyle hazırladığı tasarı, tenkit ve murakabeyi bir mayın tarlasında koşmak kadar tehlikeli hale getirmek ve bu suretle hürriyetleri kısmak hedefini gütmektedir.»

(Millet Partisi Genel Başkanı *O. Bölükbaşı.*)

*

«Demokratik düzende eli sopalı çeteler kurulup kanunsuz saldırılar yapılmakta, mâsum yurttaşların kanı akıtılmakta, lâik cumhuriyette iktidardan aldıkları güçle yasaları hiçe sayarak ehli islâm cihada çağırılmakta, faşist özentilerle yetiştirilen bir avuç macaracının mide bulantısına gözyumulmaktadır. Aç ve çıplak halkın oylariyle işbaşına gelenler halka karşı yasalar getirmektedirler. Onları uyarıyoruz. Bilsinler ki, «Anayasa uğruna» denilerek Anayasanın çiğnenmesine izin verilmiyecektir. Çıkarcılar ve onların yabancı ortaklarının artık talihleri belli olmuştur. Bu ülkeden kovulacaklardır. Türk halkının yararına değil, zararına olan her türlü ikili anlaşma ve bağlaşma kökünden yokedilecek ve alnımızdaki kara leke temizlenecektir. Türk halkından yana devrimci güçler olarak sağduyu sahibiyiz ve halkımızla eleleyiz.»

(Sosyal-Demokrasi Dernekleri Federasyonu bildirisinden.)

*

«Düşünce ve fikir özgürlüğüne karşı çıkarak iktidarlarını devam ettirebileceklerini düşünenler daima aldanmışlardır. İktidar ne yaptığını bilmiyen suçluların telâşı içindedir. İktidarın ne bozuk düzeni koruma tasarısını, ne de TRT tasarısını kanun-

laştırarak Anayasayı yıkmaya gücü yetmiyecektir. Zira Anayasal kuvvetler Anayasayı koruyacak güçtedir.»

(Türkiye Milli Gençlik Teşkilâtı'nın bildirisinden.)

*

«Dağları kaplayan korku, AP iktidarını yeni yeni baskı kanunları ile halkımızın karşısına çıkmaya zorlamaktadır. «Anayasa Nizamını Koruma Kanunu» ile, söz, yazı ve benzeri özgürlüklerimiz yokedilmek istenmektedir. Bunun yanında üniversitenin bilimsel araştırma özgürlüğü de sona erecektir. Hiçbir yurttaş hükümeti eleştiremiyecektir.»

(Ankara Genel Boykot Konseyi'nin bildirisinden.)

*

«Anayasa Nizamına karşı işlenen fiillerin önlenmesi adı altında Meclise sevkedilmiş olan tasarının, basın ve fikir özgürlüğünü zedeleyici, basının ana görevi olan kamu adına denetleme yapma fonksiyonunu ve Anayasanın tanıdığı temel hak ve hürriyetleri kısıtlayıcı hükümleri kapsadığı apaçık görülmektedir.»

(Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın bildirisinden.)

*

«Bizde yetersiz politikacılar nerede sıkışsalar, daha fazla yetki ve daha ağır cezalardan medet umarlar. Bu duruma düşen AP iktidarının hazırladığı yeni baskı tasarıları kanunlaşamaz. Meclislerden geçirilse bile, Anayasa Mahkemesi iptal eder. Zaten iktidarın asıl istediği bu kanunun çıkması, fakat Anayasa Mahkemesince iptal edilmesidir. Böylece, bütün yüksek mahkemelere karşı yıllardır açtıkları savaşa yeni bir silâh katacaklarını ve seçim propagandalarında halka yakınıp, Anayasayı diledikleri gibi değiştirecek kadar oy alacaklarını sanıyorlar. Halbuki, kendilerinin de, memleketin de geleceği bu Anayasanın olduğu gibi korunmasındadır. Kendileri bakımından zamanı gelince iktidardan rahatça inmenin merdiveni de bu Anayasada mevcuttur.»

(Prof. *Mukbil Özyörük*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi.)

*

«Bu tasarıya şöyle bir göz atıldıkta, düşüncelerden ve düşüncelerin basın yoluyla yayımından korkulduğu anlaşılıyor. Bu tasarı, düşünceyi ve hürriyeti açıkça kayıtladıktan başka, fikir gelişmelerini de engelliyecektir.»

(Prof. *Bülent Nuri Esen*, Hukuk Fakültesi.)

*

«Bu tasarı, Anayasının 11, 12, 20, 22, 23 ve 120-nci maddeleri ile Türk Ceza Kanunu'nun ve Ceza Hukuku'nun temel ilkelerine açıkça aykırıdır. Bu niteliği dolayı-

siyle, uygulayıcının elinde çok tehlikeli bir silâh olacaktır. Tasarıda, sınırları ve kapsamı belirsiz suçlar yaratılmaktadır. AP iktidarınca hazırlanan ve Meclise getirilen bu tasarıda, genellikle faşist rejimlerde benimsenen ve uygulanan metodlara başvurulduğu açıkça görülmektedir. Bunun için bu tasarının kanunlaşmasının hiçbir gereği yoktur.»

(Ankara Hukuk Fakültesi Komisyonu raporundan.)

Yankılar:

Yaşıyan en önemli şairimiz, ölümsüz en iyi şairimizin yolunda

Amerikanın Pitsburg şehrindeki Uluslararası Şiir Forumu, 1967 yılında, «Yaşıyan en önemli Türk şairi» ne bir armağan vermeyi kararlaştırmıştı. Yurdumuzda beş edebiyatçıdan kurulu bir jüri, bu armağan için değerli şair Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı seçmişti. Mart'ın 20 sinde Dağlarca Pitsburg şehrinde Forum'un davetlisi olarak bir konuşma yapacak, şiirlerini okuyacaktı.

Dağlarca, geçen yıl armağanı kabul ettiğinden bu yana, Türk-Amerikan ilişkileri yeni sarsıntılar geçirdi; halkımız ile yurdumuzda hegemonya kuran Amerikan emperyalistleri ve yerli işbirlikçileri arasındaki çelişkiler daha da derinleşti. Amerikan 6. Filosunun maksatlı ve tertipli ziyaretleri, nihayet 16 Şubattaki «Kanlı Pazar»a yol açtı.

Şair Dağlarca da, bu olaylar karşısında, bir gerçekçi Türk ozanı olarak, artık Amerikaya gitmenin uygun olmıyacağına karar verdi. Onların uçağına binmekten ve Amerikada şiir okumaktan vazgeçti. Bu kararını da, yine bir şiirle, Forum'un başkanına bildirdi.

Şairin bu eylem güçlü protestosu, Türkiyemizde de sanatçının düşünme mesafesinin artık kuş sesi ile gök gürültüsü arasında kalmadığını, onun görüş çevreninin sosyal konulardan politik ulusal ana dâvalara doğru genişlediğini, çağımızda ulusal ve enternasyonal ölçüde dünyayı devrimci değiştirme sürecine bizde de kendi ölçüsünde katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Bizde, böyle bir çıkışı, ancak «Toprak Ana», «Aç Yazı» adlı kitaplariyle Anadolunun geleceği üstüne açık düşünceler ileri süren, büyük usta Nazım Hikmet'in açtığı çığırdaki gerçekçi çalışmalarında, hele son yıllarda, kapalı ve soyut olma-

makla benzerlerinden ayrılan, yurt ve dünya ölçüsünde sosyal ve politik olayların sarsıntısını sanatçı sismografı ile yakalayıp değerlendirebilen bir duyarlığa ulaşmış Fazıl Hüsnü gibi şairler yapabilirdi.

Şair Dağlarca bu nitelikleriyle tek değildir. Dünden bugüne onun örnek tuttuğu şairlerimiz olduğu gibi, bugünden yarına kendisini örnek tutan arkadaşları da vardır ve olacaktır. Ve Türkiyemiz, bugün, gerçekçilik örsünde «Anayasa raftan köye varanadek yazacağım», (Âşık İhsani), «Prangaya, zincire vurulmaz ki bu kalem». (Ümit Yaşar), «Yorulduk uluscak iri gövdeni ağırlamaktan, git artık, Viyetnamdan git, Türkiyemden git.» (Nevzat Üstün) gibi mısralar döğebilen, bu uğurda horlanmalara, yoksunluklara da katlanan, zindanlardan da geçebilen nice yiğit şairleriyle de mutludur.

20 Mart gecesi Pitsburg'da Dağlarca yoktu. Ama onun şiirleri de okundu. İlk alkış «Burda, Hindistanda, Afrikada, her şey birbirine benzemektedir.» diye başlıyan şiirin şu mısralarından sonra koptu:

«Biz insanlar ayrı ayrı kalmışız,
Bölmüş saadetimizi çizgisi yurtların,
Biz insanlar ayrı ayrı kalmışız
Gökte kuşların kardeşliği,
Yerde kurtların . . .»

Pitsburg'daki dinleyicilerin çoğunluğu Amerikalı üniversite öğrencileriydi. Onlar da Viyetnam savaşını lânetliyor, saldırgan ve sömürücü politikaya karşı başkaldırıyor, ekonomik ve toplumsal eşitliğin gerçekleşmesi uğrundaki savaşa katılıyorlardı.

Dağlarca'nın bu programda en çok alkışlanan şiiri «İşsiz» başlıklı şiiri oldu. Bunun heyecan yaratan mısraı da şuydu: «Altın dişli sömürgenleri var yeryüzünün . . .»

Evet, ama, ne mutlu ki, yeryüzünün, sömürgenliğe karşı, kasketli, çarıklı, genç ve kırılmaz kalemli kurtuluş savaşçıları da var.

H. Ozangil

Hikâye:

Kitap

Hanidir İstanbulda değildi. Bir çıkış çıkmıştı ki doğup büyüdüğü bu şehirden, gurbete değil, askere gidiş hiç değildi; belki de, evet, bambaşka bir askerlik, bir vatan hizmetiyle, üçünü bir Anadolu cezaevinde, birbuçuğunu da bir Doğu ilçesinde sürgünde geçirdiği yuvarlak hesap beş yıldan sonra bir bahar günü dönüvermişti.

Beş yılın kırışıklariyle daha buruşmuş anacığında bir sevinç, bir sevinç...

Kendisi ise... sıkı bir yelde uçabilecek kadar yeğnilmiş. Sırtındaki elbise değil, pijama sanki. Doyasıya uyumuş. Bakışları yunmuş yıkanmış. Ağzında tütün acısı bile şekerlenmiş. Yeni de tıraş olmuş. Anacığı sandıktan Kandıra bezi gömleğini de çıkarıp vermiş. Yalnız, dolapta beş yıl beklemiş olan şu elbise biraz bol gelir gibi. Eeee, gittiği yerlerden on kilo kadar kaybedip de dönerse adam...

Anası ayrılık mektuplaşmalarında kaleme gelmiyen şeyleri bir iki sözcükle özetleyiverdi: Hiç bilmediği bazı adamlar gelip yardımda bulunmuşlar. Leman da pek vefalı çıkmış. Biriken kira yedi aylık. Alacaklılar pek sıkıştırmamışlar.

Genç adam çıkmaya hazırlanıyordu ki, anası önüne geçti, serçe parmağını dilinde hafifçe ıslayıp, oğlunun kulak memesi altındaki pudra kalıntısını silerken:

«Hele bakkala uğra da bir teşekkür et.» dedi. «Rum diye diş bileyen çok ama, bence müslümandan iyi adam. Borcumuzun lâfını etmedikten başka, daha verdi veresiye. Gelince öder dedi senden ötürü. Kitap sahibi adamdan korkmam, hesabım kalmaz dedi. Ben de kitap mı bıraktılar oğlumda dedim. Her aramada çuval çuval alıp gittiler. Hele sonuncusunda... Allahsız kitapsızlar...»

Genç adam da annesinin gözçukuru çizgisinde parlıyan ıslaklığı sildi parmağiyle. Şakağından da bir öptü:

«Merak etme,» dedi, «yine edineceğiz, yazacağız, bidolu kitabımız olacak yine anacığım.»

«Ha...» dedi kadın birden, «Bir adam aradıydı seni taa kışın.»

«Nasıl adam?»

«Hani zemmetmek gibi olmasın ama, benden buruşuk. Çocuklar mumdan mıncıklaya mıncıklaya elma armut gibi yemişler yapıyorlar ya, yüzü öyleydi işte adamın... Gözleri de hiç aklımdan çıkmıyor, gelin pulu gibi yanar-döner, kıpır kıpır...»

«Adını belleseydin adamın, a anacığım.»

«Ne sordum, ne söyledi.»

«Peki, ne dedi?»

«Gelince dedi, senden ötürü, Sahaflar'da dedi, 26 numaraya uğrasın ille dedi.»

«Sahaflar'da mı? Kitapçı, eski kitapçı öyleyse adam...»

«Tamam. Gülistan bekçisi aramaz ya seni, ya kitap dostudur arayan, ya düşmanı...»

Kişi, İstanbuldan öylesine çıkıp, böylesine döndükten sonra, giyinip kuşanıp da evden ilk çıkışında, hemen soluğu birleşme evlerinde alan yabancı turist veya Amerikan denizcisi değilse, her şeyden önce dostlariyle buluştuğu kahveye koşardı, sevgilisine giderdi, uyarsa vapurla Emirgân'a kadar uzanıp çınarın altında bir çay içebilirdi, bilemedin, Bâbıâli'ye koşar, vitrinlerdeki kitapları bakışlariyle öpe okşıya yokuşu bir çıkıp inerdi.

Bu genç adam da bunların her birini yapabilirdi. Ama hiçbirini yapamadı. Onun aklına koyduğu, ilkin onu aramak, aralarındaki kitap alışverişini polisteki işkenceler altında da söylemediği kişiyi bulmaktı.

Ne var ki, bunu da yapamadı. Annesinin kendine göre tanımladığı o adam hiç çıkmıyordu aklından. Ve gelip oturmuştu gözlerine. Nereye baksa, o. Hani yolda çık önüne, ansızın adını sor ona, belki de yanılıp «Sahaflar» diyebilirdi. Okul numa-

rasını ya da yaşını filân sorsan, cevabı dilinin ucunda: 26. Içinden hep tekrarlıyordu yolda: Sahaflar, 26...

Öylesine sabırsız ve meraktaydı ki, şu anda Andersen'in kahramanı Küçük Muk'un o sihirli terlikleri bir geçseydi eline, başka bir şey istemezdi. Öyle ya, geçiriver ayaklarına onları, pırrr, tepelerden yel gibi, derelerden sel gibi, bir solukta Sahaflar'dasın... Yooo, dur. Muk'un terlikleri Üsküdar ile Köprü arası denizi geçemezdi, ıslanır ve tılsım bozulurdu. Evet, sabırsızlıkla ivediyi altalta yazıp topla, al sana hız. İşte bu eşitlikte bir hızla vardı Sahaflara.

26 numarada bir dükkâncık. Sokağa bakan yüzü hep cam. İçerisi mi sıcak, daşarısı mı, terli camlar elif elif akmış. Önce bir taş basamak. Girerken, camlı kapı, bir eski gümüş sandık açılırcasına çın çın etti.

Genç adama iki çift göz dikildi birden. Birincisi, tam annesinin tanımladığı gibi, bir çift gelin pulu, yana-döne bakıyor. Öteki, gözlüklerini takkesine kadar alnına kaldırmış bu yetmişlik adamın omuzundaki kedinin akik gözleri... İhtiyar, bir sedirin ardında, minder üzre, bir ayağı altında, öteki dizi dikili, öyle oturuyor. Önündeki mangalda ıhlamur çaydanlığı. İçerde biraz tarçın kokusu, pek çok da rutubetle kâğıt arası kavganın kokusu. Bu koku, üç duvarı tavanadek doldurmuş, çoğu raflarda dizili, azı da yerlerde yığılı kitaplardan...

Selâmdan ve kendisini tanıtmadan sonra, gözlerin iki çifti birden yumuşayıp, «Haa, siz misiniz?» dediler. Kitapçı, usulca, omuzuna tüneyeni sarsmadan doğruldu. İki adım atıp, elini rafa uzattı. Yarabbi! Çekip aldığı kitabı tanımıştı genç adam. Saniyesinde bir yanıp, bir donuyordu. Ağzında, evet, kıpırdatamıyordu dilini, kurumuş, keçeleşivermişti.

İhtiyar, hiç oralı değil, o mumdan, o saydam parmaklariyle iç kapağını açtı kitabın, bunu genç adama armağan edenin yazdığını okuyuverdi adlı adınca. Sonra on yıl kadar gerilerden bir tarih. Ve imza: İşte o tutuklandığı günden beri göremediği kişinin imzası...

Artık kitabını mı kavrasın, kitapçının ellerini mi, hangisini bağrına bassın, hangisini öpsün, içinden bir ağlama dürtüsü, yutkunmak olacak iş değil...

«Siz...» diye başlıyabildi nihayet, «büyük bir kitap dostu... kitap babası mı desem... kitap zengini... hayır, fakiri. Saçmalıyorum değil mi? Şu anda hislerimi belirtebilmek... Bu iyiliğinizi nasıl ödeyebilirim, bilmem. Pa...»

Diyeceği sözcüğün ikinci yarısını ısırıp yuttu. İhtiyar elbet anlamıştı ve zaferini sürdürüyordu:

«Para mara istemez efendim...»

«Ah, parasız nasıl alırım?»

«Bana kitap babası, bilmemnesi filân dediniz ya... Belki dediğiniz şeyleriyim biraz ben kitabın, ille de tüccarı değilim.»

«Ama bu kitap sizin, satmalısınız.»

«Hayır, sizin o...»

«Benimdi. O zaman çekip aldılar elimden yasak diye...»

«İşte yine buluştunuz... İçinden başka, adı da hoşuma gitti doğrusu ya. «Devrimin alfabesi», hiç duymadığım bir başlık. İlk harf bu alfabede, ilk öğüt güzel: Yılmamak. Yani toplatılmış, yakılmış kitapları sevmeye devam!»

Hayrandı genç adam bu kitapçıya. O kadar da dalgındı. Dört duvar arasında, kurt bir yargıç karşısındaki savunması tazelenmişti kafasında. Uzun bir savunmaydı bu. Ama yargıcın, pantomimde bile sözlü propaganda elemanı bulan, Sovyetlerde doldurulmuş diye klâsik plâkları da yasaklıyan, ortaokul çocuğunun yazı ödevinde de solculuk sezinliyen yargıcın, savcının, suçlama ve kararları kısacıktı: 142.nci madde . . . ve üç yıl içeri!

Ihtiyar hep konuşuyordu:

«Nasıl demiş o koca bilgin? Doğada . . . hiçbir şey kaybolmaz. Evet, insan düşünme yeteneğini yitirmedikçe, toplumda kitap da kaybolmaz. Topla, yak, yine de yok edemezsin. Öldüremezsin ki kitabı. Bence, ateş varsa içinde bir kitabın, ateşle sönmez. Işık varsa içinde, Emniyet Müdürlüğü mahzeninin karanlığında erir mi o ışık?»

«Nasıl elde edebildiniz bu kitabı, sorabilir miyim, orda tanıdığınız mı var?»

«Yooo, yalnız müdür değiştikçe, mahzende yer de kalmadıkça, depo memuru yeni kasalar isterse, vantilâsyon isterse, hattâ bir sürü fare kapanı isterse, o kadar ödeneği nerden bulsun müdür, ulan bıktık bu yasak kitaplardan der, satın şunların çoğunu elaltından kiloyla da yer açılsın yeni toplıyacaklarımız için der . . .»

Üç çift göz arasında sessiz ve hazin bir konuşma başlıyordu. İhtiyar yine araya girdi:

«Son defa 250 kilo da ben aldım. Aralarından bu sizinki de çıktı . . .»

Genç adam bir onluk çıkarmıştı cebinden.

«Bu kitabın bedeli beş lira.» dedi. «Ben size ayrıca beş daha bıraksam . . . Ve eğer bu benden bir daha musadere edilirse ve de tekrar sizin elinize geçerse, gelsem de, çağırsanız da, yine alsam . . .»

«İstemez. Siz onun sahibisiniz. Kitabınız aynı yolu iki değil, oniki kere de geçse, benden her seferinde bedava alabilirsiniz.»

Genç adam üsteliyemedi:

«Teşekkür ederim. Ben de size faydalı olabilmek isterdim.»

«Yazar adamsınız.» dedi ihtiyar. «Biçimine gelirse, bir yere yazıverin ki, adımı söylemeden elbette, bir kitapçı tanıdım deyin yani, hayvanlardan en nefret ettiği faredir, kitap düşmanıdır çünkü bu yaratık, en sevdiği hayvan da omuzundan indirmediği kedisi, fare düşmanıdır çünkü mübarek . . . Ve bu adam deyin, ölünce, cesedini bir kâğıt fabrikasına adamaya hazır, mümkünse eritilip işlensin de, ak kitapların artması için kâğıt olsun diye . . .»

Nisan, 1969. F. E.

ŞIIR KÖŞESİ

Bertolt Brecht'ten *şiirler:*

Çağrı

Doğrudur yıldırım düştüğü, yağdığı yağmurun,
Bulutların rüzgârla sökün ettiği.
Ama savaş öyle değil, savaş rüzgârla gelmez,
Onu bulup getiren insanlardır.
Duman tüter topraktan bahar boyunca,
Doğrulup yükselir birden gökyüzü.
Ama barış ağaç değil, ot değil ki yeşersin,
Sen istersen olur barış, istersen çiçeklenir.

Sizsiniz uluslar kaderi dünyanın.
Bilin kuvvetinizi.
Bir tabiat kanunu değildir savaş,
Barışsa bir armağan gibi verilmez insana.
Savaşa karşı, barış için
Katillerin önüne dikilmek gerek,
«Hayır, yaşıyacağız!» demek.
İndirin yumruğunuzu suratlarına!
Böylece mümkün olur savaşı önlemek.
Onlar demir-çeliği ellerinde tutan birkaç kişidir,
Yoktur karasabandan bir çıkarları.
Dünyaya bakıp «ne küçük» derler,
Bir şeylerle yetinmezler acunda.
Para hesapeder gibi hesaplıyorlar bizi,
Savaş da bu hesabın ucunda.
Ürkmeyin tutmuşlar diye suyun başını,
Korkunç oyunları, davranın, bitsin.

Sözkonusu olan çocuğundur, ana:
Koru onu, dikil karşılarına,
Biz, milyonlarca kişi
Savaşı yener miyiz
Bunu sen bileceksin.
Bunu biz bilecek, biz seçeceğiz.
Bir de düşün «yok!» dediğini,
Düşün ki savaş geçmişin malı
Ve barış taşıyor gelecekten.

(Çeviri «*Varlık*» dergisinden.)

General, güçlü bir arabadır senin tankın.
Bir ormanı tüm çiğniyebilir
ve pestilini çıkarabilir yüz insanın.
Tankının bir kusuru var ama:
Tankın muhtaçtır bir sürücü adama.

General, senin bombardıman uçağın güçlü mü güçlü.
Uçuşu kasırgadan hızlıdır
ve bir filden daha çok yük taşır.
Uçağının bir kusuru var ama:
Uçağın muhtaçtır bir montör adama.

General, insan dediğin çok yarayışlı.
Uçabilir ve öldürebilir.
Onun da bir kusuru var ama:
Düşünebilir.

(Çeviren: *F. E.*)

*

Partiye övgü

Senin bir çift gözün
Partide bin.
Parti yedi devleti görür
Sen bir kenti.
Senin bir saatin
Partide binleşir.
Yokedilsen de sen
Yok edilemez partin.
O ki halkın öncüsü
Gerçeklerden süzülüp gelen
Büyük ustaların yöntemiyle
Yürütür yığınların savaşını.

(Çeviren: *Oya Krüger*)

BU SAYFA SİZİN

Keban Krallığı:

Bugün Keban'da bir krallık hüküm sürmekte ve Keban Barajı inşaatı için birkaç kişinin eline bakılmaktadır. Buradaki iki sendikadan birisi tamamen işverenin gölgesi gibidir ve işçileri birbirine düşürmeye çalışır, kendinden olanların işe girmesini sağlar. Aksi halde, işe girmek için büyük paralar döner Keban'da. Evini barkını, mahsulünü satıp yollara düşen ve çocuklarına nafaka arayan zavallı işçilerden, günlerce, hattâ aylarca duvar köşelerine sığınıp, vaadedilen işi bekliyenler vardır. Ama işe girmek için en az bin-iki bin lira gereklidir. Olan verir bu parayı ama, cebinde kuru ekmek parası bile olmıyanlar ne yapsın?

Kebandaki şikâyetlerimizi birçok defalar Elâzığ Bölge Çalışma Müdürlüğüne bildirdikse de, bir sonuç çıkmadı ve işçinin ezilmesi, birbirine düşürülmesi ile dönen para dolapları devam edip gitti. Bu arada bol bol Fransız, İtalyan işçileri nafakalanmaya devam etti bizim yerimize. Zavallı işçinin sırtında kurulan bu Keban Krallığını yıkacak kimse yok mudur?

Bir işçi, *Keban*

*

Polisten utanıyoruz:

Kanlı Pazar'ın gazetelerde çıkan resimlerini gördükçe, devletin güvenini sağlıyan ve sözde vatandaşların hayatını emniyete alan polis teşkilâtına yeni bir düzen vermenin gerektiğine bir kere daha inanmış bulunuyoruz. Vurulanlara, bıçak sallayanlara, kafalarına sopa indirilen, yağlı halatlarla dövülen gencecik üniversitelilere, işçilere, âdeta dişlerini gıcırdatarak bakan polisleri gördükçe yüzümüz kızarıyor ve böyle bir teşkilâta sahip olduğumuz için, adı sözde polis olan bu adamlara canımızı-malımızı teslim ettiğimiz için hicap duyuyoruz.

27 Mayıs öncesi de polis aynı ruhu taşıyordu. Oysa 1960'tan sonra, polis teşkilâtına yepyeni bir düzen verileceği ve artık polisin bu ulusa yaraşır tarafsız bir sistemle iş göreceği yazıldı ve söylendi. Ama boşa çıktı. Şimdi aradan 10 yıl geçti ve çark gene eskisi gibi dönmeye başladı. Hattâ Sükan'ın polisleri Menderesinkilere taş çıkartacak kadar ileri gittiler. Bundan önce yurdun birçok illerinde meydana gelen olaylarda polisin basiretsizliği, gericileri kayırması, saldırıya uğrayanları tutuklaması da, bize emniyet teşkilâtının başından sonuna kadar değiştirilmesi gerektiğini düşündürüyor. Biz bu polisten utanıyoruz.

Erol Teker, Halil Rifat Paşa Caddesi No. 19 – *İzmir*

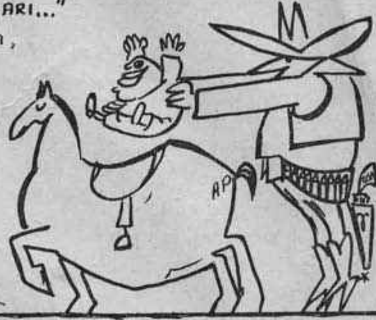
*

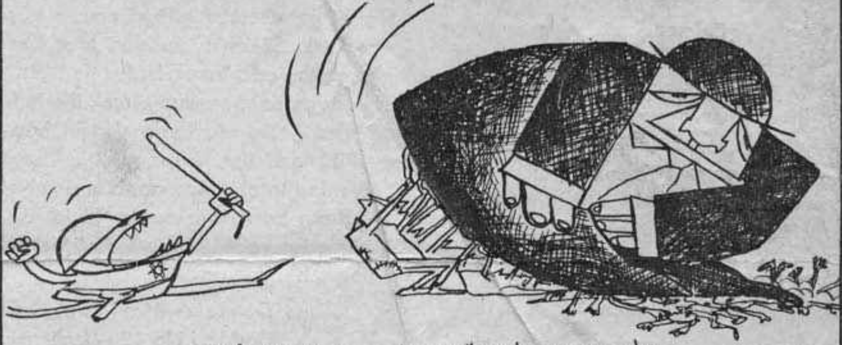
Kalkan da nesi?

Sükan'ın Toplum Polisi'ne copundan, tabancasından, zırhından başka bir de eline kalkan vermişler. «Bu kalkan da nesi?» diye soran çok. Bana kalırsa, kardeş kanına girenin, elbette kardeşin de aynı şekilde karşılık vermesinden korunmak üzere zırhlanması kaçınılmaz olur. Fakat şu kalkanın sebebi hikmeti başka olsa gerek. Toplum Polisi o kadar çok halt yiyor ki, yanında kepçe değil, bu yediği haltlara göre kalkan taşıyor.

İdris Çalık, Hükümet caddesi No. 21 – *Akhisar*

"SÜLÜ'NÜN ÇOCUKLUK HÂTIRALARI..."
'—... Kendim binemediğimden, birisi beni eşeğin sırtına koyana kadar ağlardım..."

— Vay !.. Mevcut nizamı devirmeğe çalışıyorsunuz ha...

TOPRAK REFORMUNA KARŞIYIZ!..

Tarım bakanı toprak reformuna karşı...
– Gazeteler –